

Oprør i syd

Manifestet “Das Haus der Erde” fra forbundet af selvstændige arkitekter og byplanlæggere (BDA) i Tyskland siger nej tak til mere vækst. Den danske arkitekt MAA Mikala Holme Samsøe, som for nylig er udnævnt til professor på Hochschule Augsburg, beretter om forbundets radikale udspil.

Mikala Holme Samsøe

Der varsles nye tider med manifestet “Das Haus der Erde – Positionen für eine klimagerechte Architektur in Stadt und Land” (Jordens hus – Tanker om en klimarigtig arkitektur i by og på land). “Før De planlægger nyt, skal De nøje undersøge, om der i stedet findes noget eksisterende, der kan bruges til samme funktion.”

Det er radikal musik skrevet af arkitekter, der normalt lever af, at der er *Schwung* i samfundets lyst til nybyggeri og vækst. Den tyske indenrigsminister, Seehofer, synger som modstykke en helt anden sang i kor med Angela Merkel, når de med eftertryk proklamerer: “Bauen. Bauen. Bauen!” som svar på, hvordan vi løser samfundets problemer og boligknaphed.

Den tyske regering siger, der skal bygges 2,2 mio. nye boliger inden for de kommende 11 år. Vi arkitekter hervede syd for grænsen får kvalme af boligforbruget: Huse i de landlige regioner står tomme, mens nye med mere komfort bliver bygget modulært, billigt – og derfor gerne med styroporfacader – på jomfrueligt land.

Den tyske arkitekt lever i denne diskrepans ligesom sine europæiske kolleger – men melder sig prægnant ind i debatten: Der er god grund til at læse det tre sider lange og opsigtsvækkende manifest.

Det er ikke nok med grøn vækst eller cirkulær økonomi. BDA kræver ganske enkelt *mindre* af det hele. Men med *mere* fantasi, bitte! Deres stemme er interessant, idet forbundet udgør tyske arkitekters elite – og de samarbejder med byggeindustri og ministerier.

Tænk selv

Manifestet beskriver i sin prolog, hvordan arkitekter og byplanlæggere stiltiende har accepteret en rollefordeling, hvor politikere forventes at sætte rammerne, som vi så udfylder, mens vi brokker os over det, der mangler. Denne holdning har for længst spillet fallit, skriver BDA og beskriver, hvordan “kombinationen af milde skruler, bekymring om vores egen status og manglende mod til radikalt at ændre vores nuværende virkelighedsforståelse, som stadigvæk er drevet af forestillingen om vækst (...)”, lader det meste blive ved det gamle.

Den går ikke længere. Vi skal tænke selv og handle derefter, lyder budskabet. Vores livsgrundlag er kommercialiseret og overladt til markeds kræfternes frie spil. Freden og retfærdigheden er truet i international og europæisk sammenhæng.

Manifestet oplister 10 punkter til en mulig ny vej, og det starter sådan her: “Nu rækker det. Vi forbryder os dagligt. Samfundet og vores politik forbryder sig mod vores livsgrundlag. Den vestlige indstilling, at vi kan gøre alt og få alt til alle tider, har spillet fallit. Vores liv skal tilpasse sig et nyt og økologisk forsvarligt omfang.”

Det kræver bl.a., at vi 1) engagerer os politisk, 2) bevidst bidrager til andre og motiverende fortællinger om morgendagen, som indeholder mindre forbrug – her er der behov for fantasi og konceptuel tænkning – 3) indfører en reparationskultur, hvor det eksisterende bliver plejet og værdsat, 4) dropper troen på de intelligente tekniske løsninger og besinder os på at bruge enkle løsninger – også til at håndtere komplekse sammenhænge, 5) betragter byggeri som materielle ressourcer med hovedvægt på reduktion, ikke blot af byggematerialer, men også af alle andre involverede materialer og indpakninger, 6) dropper ideen om energieffektivitet og i stedet fokuserer på energitypen, hvilket fører til fokus på naturlige materialer som sten, træ og ler frem for (kulstofbaserede) energitunge materialer som beton og stål, 7) tilsidesætter bilen i planlægningen, 8) styrker poli-centralitet og regionerne frem

for at belaste byer yderligere, samt at vi, 9) og 10), fordrer klausuler, der gør det muligt at tilsidesætte de mange strenge retskrav, og i stedet tillader en kultur for eksperimenter.

Budskabet er kort sagt: Vi skal gøre mere og bruge mindre. Behandle andre mennesker ansvarligt.

Det reduktive moderne

Tankegodset bag BDA-manifestet er endnu mere radikalt end manifestet selv. Bund Deutscher Architekten har i flere år overladt scenen til samfundskritiske teoretikere. De trykker f.eks. kun få udgaver af deres medlemstidsskrift uden at sætte arkitektens arbejde i vækstøkonomien i perspektiv til kravet om, hvad sociologen Harald Welzer kalder "det reduktive moderne", som er ideen om en epoke, der sænker forbrug og vækst og bygger på demokrati. Post-Growth-økonomer som Niko Paech leverer argumenter og brænde til bålet – og der beskrives en fremtid, der er lokalt forankret og ikke måler global fremgang i økonomisk vækst. Interessant for kunstneriske og sociale faggrupper er, at et sådant samfund vil sætte immateriel og æstetisk vækst i stedet.

Intellektuelle arkitekter med et projekt?

Arkitekten efterlyste tidligere i år intellektuelle arkitekter og efterspurgte, hvad deres sociale projekt er (se klumme af Morten Grønberg i *Arkitekten* 04/19, red.). Tyskerne leverer et bud, og de gør det ikke for sjov.

BDA-manifestet skal læses i lyset af, at vi i Tyskland oplever, hvordan tilliden til samfundets systemer nedbrydes. Klima og byggeri handler også om social retfærdighed. I takt med at temperaturen stiger, mennesker flygter til os, og arbejdspladser i brunkulslejerne nedlægges, stemmer flere og flere til højre: 25% af beboerne i Sachsen stemte f.eks. på det højreradikale parti AfD ved seneste valg. Vi oplever ikke blot stigende fysisk vold på fremmede, men også et skudrød på Kassels regeringspræsident (2. juni 2019, red.). Det er alvor.

Op til 40% af borgerne i storbyerne stemmer imidlertid grønt. Bekymrede borgere – herunder også arkitekter – demonstrerer i Tysklands gader. For retsstaten, for flygtninge, for det åbne samfund – og forstår, at der er mere på spil end klimaet alene. Tiden er moden til manifeste – og arkitekter i alle lande, der taler klart og handler derefter.

Mikala Holme Samsøe er selvstændig arkitekt i München, netop udnævnt til professor for Entwerfen und Gestalten på Hochschule Augsburg og har et gæsteforskningsstipendium på TU München.

<https://arkitekten.dk/2019/10/bda-manifest/>

Bund Deutscher Architekten BDA

Wilhelmine-Gemberg-Weg 6, 10179 Berlin
(vormalig Köpenicker Straße 48/49)
www.bda-architekten.de